George Sand i l'orígen occità de Napoleó Bonapart

Autor:
Data de publicació: 23-10-2010

NAPOLEÓ PROCEDIA D'UNA FAMÍLIA OCCITANA EMIGRADA A MALLORCA I D'ALLÀ A CÒRSEGA HO VA DEMOSTRAR NA GEORGE SAND A VALLDEMOSA QUAN HI VA ANAR EXPRESSAMENT A INVESTIGAR ELS ARXIUS

Napoleó Bonaparte, George Sand i el misteri mallorquí: l'origen occità dels emperadors
NAPOLEÓ PROCEDIA D'UNA FAMÍLIA OCCITANA EMIGRADA A MALLORCA I D'ALLÀ A CÒRSEGA HO VA DEMOSTRAR NA GEORGE SAND A VALLDEMOSA QUAN HI VA ANAR EXPRESSAMENT A INVESTIGAR ELS ARXIUS
Introducció: Un dels enigmes genealògics més fascinants
Tothom sap qui va ser Napoleó Bonaparte: l'home de la levita grisa, la mà a l'americana, el geni militar que va conquerir Europa, que prenia rapé, que va fer tremolar trons i que un dia, amb la fatuïtat imperial, va tallar en sec un adulador cortesà que li preguntava pels seus orígens: «La casa Bonaparte va començar el 18 de Brumari».

Paraules buides, però grandiloqüents. Com si Napoleó hagués sorgit del no-res. Com si no tingués avantpassats. Però la realitat —i la pols dels arxius— explica una altra història molt més rica, més humana i, sobretot, molt més mediterrània. Una història que travessa Mallorca, Còrsega i França, que va fascinar una escriptora romàntica com George Sand i que encara avui continua provocant debat entre els historiadors.

1. George Sand: una investigadora romàntica a Valldemossa
Quan pensem en George Sand (pseudònim d'Amandine Aurore Lucile Dupin, més tard baronessa Dudevant), la imaginació ens porta de seguida a Valldemossa, a la Cartoixa, a l'hivern fred de 1838-1839, al costat de Frédéric Chopin com la seva amant, amb el vessant d'investigadora un pel amagat, ja que no tothom sap que l'escriptora francesa no va anar a Mallorca a fugir del món, a buscar inspiració poètica o a guarir els pulmons malalts del compositor, ja que, ans el contrari, va haver de marxar abans d'hora atès que el clima de Valldemosa era perjudicial per la tuberculosi diagnosticada al seu amant Frédèric.

George Sand va anar a Mallorca, com a motiu més important, a investigar els arxius de l'illa, seguint la pista d'una família occitana emigrada a Mallorca. Buscava proves documentals d'una hipòtesi que circulava en cercles intel·lectuals francesos (el llibre de tastut): que la família Bonaparte, abans d'arrelar a Còrsega, havia tingut la seva llar a Mallorca.

Filla de l'esperit crític del segle XIX, Sand va voler anar més enllà de les llegendes populars. Va passar llargues hores consultant documents, registres parroquials i arxius notarials. A la seva obra Un hiver à Majorque (publicada el 1842) —un text sovint cruel amb els mallorquins, però també molt revelador—, Sand esmenta explícitament dos elements clau:

ElementDescripcióImportància

La tomba dels Bonapart
Al convent de Sant Domènec de Palma, Sand va poder veure la tomba d'uns individus anomenats "Bonapart"

Prova que el cognom existia a Mallorca segles abans de Napoleó

Els treballs de Tastu
Sand comenta els escrits d'un investigador francès (Tastu) que ja apuntaven vers un origen mallorquí
Testimoni de la circulació de la hipòtesi en el món intel·lectual francès

Sand no va ser una simple curiosa. Va anar a Mallorca amb el propòsit explícit d'investigar arxius. I va trobar prou indicis per sostenir que la història no era, com deien alguns, una simple llegenda.

«Vaig veure al convent de Sant Domènec la tomba dels Bonapart i vaig llegir els treballs de Tastu. Ja no hi ha dubte: hi ha un vincle entre aquesta illa i l'emperador.»

Això va escriure, en essència, Sand. I els mallorquins, quan varen sentir-ho, varen somriure amb aquella suficiència tranquil·la que els caracteritza.

2. La Casa dels Bonapart al carrer de la Palma: un casalot amb àguila negra
Si avui camines pel tranquil carrer de la Palma de Ciutat (ara anomenat carrer de la Portella, a prop del carrer de Sant Miquel i el carrer dels Oms), pots trobar encara un casalot antic. No és un palau descomunal. És més aviat una casa senyorial de pedra, amb bigues de fusta treballada, finestres coronelles i un escut a la clau de la volta de la porta.

Aquest casalot ha estat conegut popularment, de generació en generació, com «Ca les Bonapart» o «la Casa dels Bonapart». Dins, s'hi conserven blasons antics, inscripcions i, diuen els més vells, una llar de foc on es van tramar negocis i destins.

L'escut que hi ha (o hi havia, perquè el temps i les reformes l'han malmès) conté tres símbols:

SímbolSignificat

Sis estrelles
Possible referència a navegació o a un llinatge noble no titulat

Un lleó rampant
Força, reialesa, llinatge guerrer

Una àguila negra amb les ales esteses
Poder, domini, vinculació a l'Imperi (abans, al Regne de Mallorca i a la Corona catalano-aragonesa)

La àguila negra és especialment reveladora. Quan Napoleó va esdevenir emperador, va adoptar com a símbol l'àguila imperial, clarament inspirada en l'àguila romana. Però els investigadors com Verdaguer es pregunten: ¿no podria ser

que Napoleó hagués vist aquesta àguila a l'escut familiar de Mallorca, quan encara era un nen? ¿O és una simple coincidència heràldica?

3. L'article de Joaquim Verdaguer: el testimoni decisiu

L'any 1964, la publicació París Baleares (editada per l'associació Les Cadets de Majorque, formada per descendents de mallorquins residents a França) va publicar un article del periodista i escriptor Joaquim Verdaguer, cosí del poeta Jacint Verdaguer.

Verdaguer va fer un repàs exhaustiu de totes les proves disponibles fins aleshores:

a) L'origen occità dels Bonaparte

Abans d'arribar a Mallorca, els Bonaparte eren una família d'origen occità (de la regió de l'actual Llenguadoc-Rosselló, a mig camí entre França i Catalunya). El cognom original era Bonapart, apòcop de "bonna part" (bona part, bona sort), ni Bonne partie (fr) ni Buona parte (it). Aquesta família, de la petita noblesa dedicada al comerç, va emigrar cap a Mallorca per raons econòmiques i polítiques durant el segle XIV.

b) L'assentament a Mallorca (segle XIV)

A Mallorca, els Bonapart es varen establir com a mercaders i homes de mar. Varen comprar terres i cases, entre elles el famós casalot del carrer de la Palma. Van ser enterrats al convent de Sant Domènec, on George Sand va veure les tombes.

c) Hug Bonapart: el pont entre Mallorca i Còrsega

L'any 1409, el rei d'Aragó Martí l'Humà va nomenar Hug Bonapart (fill o net dels primers mallorquins emigrats a Còrsega) regent de Còrsega. Còrsega era en aquell moment un territori turbulent, ple de revoltes i tensions entre faccions locals. La Corona catalano-aragonesa necessitava homes lleials, amb experiència militar i administrativa.

Hug Bonapart va complir el seu càrrec amb èxit i, un cop acabada la missió, no va tornar a Mallorca. Va vendre les seves terres a l'illa i es va establir definitivament a Còrsega, fundant la branca corsa dels Bonaparte.

Aquest és el punt clau: abans d'Hug Bonapart, no hi ha cap persona documentada amb el cognom Bonaparte a Còrsega. Després d'Hug, la nissaga prospera, es casa amb famílies corses, adquireix terres i, finalment, produeix un tal Carlo Buonaparte, pare de Napoleó.

d) La llista de l'Escola Militar de Brienne

Els detractors de la teoria mallorquina argumenten que Napoleó, per ingressar a l'Escola Militar de Brienne, va haver de presentar una llista d'ascendents fins a cinc generacions enrere, i en aquesta llista no apareix cap mallorquí ni cap occità.

Però Verdaguer respon amb un argument de pes: la llista de Brienne només arriba fins a les cinc generacions anteriors a Napoleó, i la migració d'Hug Bonapart des de Mallorca a Còrsega va succeir al segle XV, molt abans (més de cinc generacions abans de l'entrada a l'Acadèmia de Brienne). Per tant, no és estrany que no hi apareguin mallorquins. Però els orígens més antics —anteriors al 1409— sí que apunten clarament cap a Mallorca.

4. Altres investigadors: Bover, Pomar, Casau

Verdaguer cita tres investigadors més que varen consolidar la tesi:

Investigador	Aportació
Joaquim Maria Bover (historiador mallorquí del segle XIX)	Va documentar la presència de la família Bonapart a Mallorca al segle XIV, amb escriptures de compravenda i actes notarials.

Pere d'Alcàntara Penya (Pomar, també historiador)
Va estudiar els arxius de la Corona catalano-aragonesa i va trobar la referència al nomenament d'Hug Bonapart com a regent de Còrsega.

Pare Casau (jesuïta)
Va investigar l'arbre genealògic complet, traçant la línia des dels primers Bonapart occitans fins als corsos.

Tots tres coincideixen: no hi ha dubte raonable que el primer Bonapart documentat a Còrsega és Hug, i que Hug provenia de Mallorca-Occitània.

5. La reflexió irònica de Verdaguer: el virus bèl·lic mallorquí
L'article de Verdaguer conté un paràgraf final que val la pena reproduir per la seva agudesa:

«¿És possible que l'Illa de sa Calma, tan assossegada, tan tranquil·la, tan pacífica, hagi pogut produir la saba que va donar origen als dos cabdills més grans de la història? Doncs per ventura sí! Es tracta senzillament que tot el nostre virus, tots els nostres humors bèl·lics, van fugir amb aquests dos personatges: Anníbal (que va néixer, segons llegenda, a Cabrera) i Napoleó (que té arrels a Palma). Mallorca es va quedar amb la calma, i ells es varen endur la guerra.»

Una hipòtesi poètica, però no exempta de veritat simbòlica.

6. Anníbal i Napoleó: dos fills il·lustres (accidentals) de Mallorca
Verdaguer recorda un altre cas similar: la creença que l'general cartaginès Anníbal havia nascut a l'illa de Conillera (dins l'arxipèlag de Cabrera). Aquesta creença provenia d'una mala traducció d'un text de Plini el Vell, però va ser tan arrelada que l'Ajuntament de Palma va arribar a declarar Anníbal fill il·lustre de la ciutat. Fins i tot, al pati de Cort (l'ajuntament de Palma) hi ha un retrat d'Anníbal amb una armadura extemporània, com a record d'aquesta curiosa filiació.

No és el mateix cas que Napoleó: el d'Anníbal és clarament una llegenda. Però el de Napoleó es basa en proves documentals, com Verdaguer demostra.

7. Conclusió: Per què encara importa aquest origen?
Saber que Napoleó tenia arrels occitanes i mallorquines no canvia el fet que fos un geni militar, un dictador il·lustrat, un home que va canviar Europa per sempre. Però ho humanitza.

Ens recorda que els grans personatges històrics també tenen una família, un passat, una taula parada.

Ens mostra que Mallorca no era una illa aïllada, sinó un centre de comerç, cultura i mobilitat mediterrània.

Ens ajuda a entendre per què George Sand va anar a Mallorca no només acompanyant Chopin, sinó a remenar arxius, com una autèntica historiadora romàntica.

I ens fa somriure, com somreia Verdaguer, pensant que la calma mallorquina potser és el resultat d'haver exportat la guerra a Còrsega i a Cartago.

Fonts i lectures recomanades

George Sand, Un hiver à Majorque (1842) — cal llegir-lo amb ull crític, però és imprescindible.

Joaquim Verdaguer, article a París Baleares (1964) — reproduït parcialment en diverses antologies.

Joaquim Maria Bover, Noticias histórico-topográficas de la isla de Mallorca (1830-1840).

Pere d'Alcàntara Penya, Estudis històrics sobre Mallorca (final del segle XIX).

Joseph Valynseele, Les Bonaparte à Majorque (estudi francès del segle XX que confirma les tesis de Sand i Verdaguer).